

Mgr Artur Lis

Sprawozdanie z konferencji naukowej

„Błogosławiony Wincenty Kadłubek. W 800-lecie sakry biskupiej”

Kraków, 3 listopada 2008 roku

W dniu 3 listopada 2008 r. w wielkiej auli Państwowej Akademii Umiejętności w Krakowie odbyła się sesja naukowa: *Błogosławiony Wincenty Kadłubek. W 800-lecie sakry biskupiej*.

Organizatorami spotkania były: Polska Akademia Umiejętności, Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej i Opactwo OO. Cystersów w Mogile.

Tematyka sesji poświęcona była bł. Wincemu Kadłubkowi i obejmowała 3 grupy zagadnień: 1) życie i twórczość Wincentego; 2) pamięć i początki kultu; 3) w stronę kanonizacji.

Do Krakowa zjechali przedstawiciele wielu dyscyplin naukowych. Największą grupę uczestników stanowili teolodzy i historycy, nie zabrakło też znawców literatury, historyków sztuki i prawników.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonał sekretarz generalny PAU prof. dr hab. Jerzy Wyrozumski, który serdecznie witając zgromadzonych i życząc im owocnych obrad, zwrócił uwagę na bogatą gamę poruszanej problematyki, która ujęta została w 15 referatach.

W swoim wykładzie inauguracyjnym pt. *Znaczenie mistrza Wincentego dla kultury*

polskiej, prelegent scharakteryzował ośrodki kultury umysłowej w Europie w XII wieku m.in: Francję (Chartres, Paryż), Włochy (Bologna, Salerno), a następnie omówił elekcję scholastyka sandomierskiego Wincentego na biskupstwo krakowskie. Jerzy Wyrozumski przypomniał, iż początkowo przeważająca część kanoników opowiedziała się za biskupem Gedką, aczkolwiek zgodzili się oni poprzeć Wincentego w przypadku braku zgody papieża na opuszczenie diecezji płockiej przez Gedkę. Innocenty III ostatecznie opowiedział się za mistrzem Wincemtem, przychylając się do próśb arcybiskupa Henryka Kietlicza oraz Leszka Białego.

W dalszej kolejności głos zabrał dr Marek Kowalski (UJ), który wygłosił prelekcję nt. *Biskup Wincenty Kadłubek wobec krakowskiej kapituły katedralnej*. Prelegent zwracał uwagę zaproszonych gości na wiele szczegółowych kwestii, jak np. nadanie dziesięcin przez biskupa Wincentego tytułem palenia wiecznej lampki przed najświętszym tabernakulum. O donacji biskupa Wincentego na rzecz kapituły krakowskiej dowiadujemy się z dwóch źródeł *Kalenda-*

rza katedry krakowskiej oraz *Katalogu biskupów krakowskich* autorstwa Jana Długosza.

Następnie uczestnicy sympozjum wysłuchali referatu dr Beaty Kwiatkowskiej-Kopki (Zamek Królewski na Wawelu) pt. *Opactwo jędrzejowskie w czasach Wincentego Kadłubka w świetle badań archeologiczno-architektonicznych*. Prelegentka podkreśliła, że obecne wnętrze kościoła opackiego zawiera elementy wystroju pochodzące z różnych okresów, które odzwierciedlają zmiany w przebudowie i wystroju, jakie w ciągu wieków nawarstwiały się w świątyni. Najstarsze fragmenty architektury w zabudowie kompleksu zachowały się w zachodniej części kościoła i należą do budowli przedcysterskiej. Był to jednonawowy kościół w stylu romańskim, zamknięty od wschodu półokrągłą absydą, a od strony zachodniej zakończony wieżą.

Kolejnym prelegentem był dr Marian Zwiercan, który w swoim wystąpieniu pt. *Renesans „Kroniki” mistrza Wincentego w XV wieku*, zwrócił uwagę na komentarz Jana z Dąbrówki do *Kroniki*. Prelegent stwierdził, że w XV wieku *Kronika* Kadłubka przeżyła renesans zainteresowania. Człowiekiem, który walczy przyczynił się do tego, był właśnie Jan z Dąbrówki, wychowanek i profesor uniwersytetu krakowskiego (zmarł 1472), autor komentarza do *Kroniki* mistrza Wincentego. Zwiercan zauważył, iż okres powstania nowych kopii *Kroniki* w XV wieku zbiega się z datą ukończenia komentarza do niej w 1436 r. Sam Dąbrówka mógł wyklądać *Kronikę* Kadłubka z katedry Nowki, którą zajmował od 1433 r. Wtedy też zapewne powziął zamiar napisania do niej komentarza. Niezależnie jednak czy sam *Kronikę* i swój komentarz

wykładał – umieścił ją w programie nauczania katedry Nowki z 1449 r. Prelegent dodał, iż o renesansie *Kroniki* świadczy, iż była ona wykładana wraz z komentarzem Dąbrówki w szkołach niższych: katedralnych, kolegiackich i parafialnych m.in: w 1450 r. w krakowskiej szkole zamkowej, w 1455 r. w szkole kolegiackiej św. Anny w Krakowie, w 1457 r. w szkole kolegiackiej w Opatowie, w 1467 r. w szkole kolegiackiej w Łowiczu, w 1471 r. w szkole kolegiackiej w Sandomierzu, w 1481 r. w szkole parafialnej w Lublinie.

Dr Edward Skibiński (UAM) przedstawił referat pt. *Idemtitas est mater societatis. Kilka uwag o konstrukcji Kroniki polskiej mistrza Wincentego*. Prelegent stwierdził, iż analiza sposobu kształtowania wypowiedzi i jej retorycznego wypracowania dowodzi, iż jest to dzieło jednorodne napisane prawdopodobnie jednym ciągiem. Na formę tekstu miała wpływ praktyka uczonego wykładu i dysput typowych dla ówczesnej szkoły francuskiej. Pod jego piórem powstała więc nie kronika typu gesta lecz traktat. Przy zachowaniu chronologii jest to dzieło zamknięte, w którym każde słowo ma swoją określoną funkcję konstrukcyjną. U Wincentego fakty i czyny poddane zostały dyskusji i rozumowaniu, a wiele treści historycznych zostało wyłożonych nie bezpośrednio, lecz pod warstwą integumentum, czyli typowej dla ówczesnych humanistów i pisarzy ze szkoły francuskiej metody wykładu alegorycznego i moralitetu. Autor odniósł się także do badań nad *Kroniką* Kadłubka przeprowadzonych przez prof. Zenona Kałużę (*„Kronika” I 1-2, I 9 i II 1-2*).

Mgr Maciej Mikuła (UJ) wygłosił referat pt. *Annales Regni Poloniae deperditi w Kronice*

W dalszej kolejności dr Marek Walczak i mgr Krzysztof Czyżewski (UJ) przedstawili referat zatytułowany *Ikonografia bł. Wincentego Kadłubka*. W celu właściwego odbioru przekazywanych treści, został wyświetlony pokaz slajdów. Zawierał on liczne wizerunki bł. Wincentego ukazujące jego wyobrażenia na przestrzeni wieków.

Następnie głos zabrał przeor cystersów jędrzejowskich o. Bernard. Przybliżył on treść referatu mgr Wojciecha Zwierzchowskiego (Jędrzejów) nt. *Działalność ośrodka postulacyjnego przy klasztorze OO. Cystersów w Jędrzejowie w sprawie kanonizacji bł. Wincentego Kadłubka w latach 50.-90. XX wieku*. Przypomniano uroczystości Jubileuszu 200 rocznicy beatyfikacji Wincentego w sierpniu 1964 r., kiedy to cały Episkopat Polski zjechał do Jędrzejowa. Prymas Stefan Wyszyński wygłosił kazanie ukazując Wincentego, jako wychowawcę narodu polskiego; a w wigilię uroczystości celebryze przewodniczył metropolita krakowski Karol Wojtyła, który w wydany na tą rocznicę liście nazwał Kadłubka – ojcem kultury polskiej. Zaakcentowano, iż uroczystości obchodzono także kolejne jubileusze: 750 rocznicę przybycia Mistrza Wincentego do Jędrzejowa (1218-1968) oraz 750-lecie śmierci bł. Wincentego (1223-1973).

Tematem kolejnego odczytu, wygłoszonego przez doktoranta Artura Lisa (KUL JPII) w imieniu ks. prof. dr hab. Henryka Misztala (KUL JPII) były *Możliwości kanonizacji bł. Wincentego Kadłubka w świetle obowiązującej procedury*. Podkreślono, iż sprawa ewentualnej kanonizacji bł. Wincentego należy do spraw dawnych. Dzisiejsze prawo stawia wyraźne wymogi, że ilekroć został już opublikowany dekret kon-

firmacji kultu *dawnego błogosławionego*, jak to miało miejsce w sprawie Mistrza Wincentego, bez uprzedniego udowodnienia cnót heroicznych lub męczeństwa, to obecnie, gdy się zdąży do kanonizacji, biskup postępuje według procedury ustanowionej w *Normae servandae* dla spraw dawnych. Z uwagi, że takie postępowanie zostało już przeprowadzone, ale *Positio super virtutibus* opracowana w 1971 r. okazała się niewystarczająca i nie przystąpiono do dyskusji nad jej treścią; należy podjąć pogłębione studia historyczno-krytyczne nad uzupełnieniem pozycji tak, aby była wystarczająca do udowodnienia cnót. Po ewentualnym orzeczeniu cnót heroicznych błogosławionego należy przeprowadzić aprobatę jednego cudu dokonanego po confirmacji kultu i dopiero wtedy zmierzać do kanonizacji.

Ks. prof. dr hab. Grzegorz Ryś (PAT) zapoznał słuchaczy z referatem pt. *Starania arcybiskupa krakowskiego Karola Wojtyły o kanonizację bł. Wincentego Kadłubka*. W pierwszej kolejności prelegent podkreślił aktualność słów wypowiedzianych przez arcybiskupa Wojtyłę. PozwólmY sobie zacytować fragment jego kazania z 8 marca 1959 r.:

Wszyscy oni i książęta i papieże widzieli w mistrzu Wincentym odbicie Mistrza, widzieli jego wielkość, wielkość ludzką, ale znali tajemnicę tej wielkości. Tajemnicą tej wielkości było to właśnie, że nie była ona nigdy oderwana od Boga, nigdy oderwana od Chrystusa, ale zawsze zjednoczona z Bogiem, zjednoczona z Chrystusem. To mu również dyktowało drogi, jego powołania. Dziwne to są drogi jego powołania. Człowiek stworzony do tego, ażeby innym rozkazywać – właśnie dzięki studiom zagranicznym, dzięki temu rozeznanii ogólnej europejskiej sy-

tuacji; znał przecież i sytuację kraju i sytuację Kościoła całego (...) Człowiek XX wieku, właśnie ten człowiek tak bardzo oderwany od Boga potrafi dostrzec wielkość tego mnicha sprzed 700 lat, biskupa – mnicha, który wszystko w życiu postawił na zjednoczenie z Bogiem i wszystko inne uznał za mało warte w porównaniu z tą jedną wartością. I człowiek dzisiejszy potrafi to nie tylko uznać, ale człowiek dzisiejszy czuje jakiś głód tego i pragnie i tęskni za tym i dlatego człowiek dzisiejszy przychodzi myślą do progów tego opactwa.

Z ogromnym uznaniem uczestników sympozjum spotkało się wystąpienie ks. bp prof. dr hab. Andrzeja Dziegi (Sandomierz). Autor wygłosił referat nt. *Sandomierska nadzieja na kanonizację mistrza Wincentego*. Biskup zaznaczył, że Mistrz Wincenty był człowiekiem wielkiej wiary i wiedzy. Najpierw został Prepozytem Kapituły Sandomierskiej, następnie powołany na urząd Biskupa Krakowskiego, jako pierwszy na polskiej ziemi zapalił przed Najświętszym Sakramentem wieczną lampkę. Prelegent wspominał, iż Wincenty zatroskany był nie tylko o własną świętość, ale także o jakość życia religijnego i publicznego naszego Narodu i Państwa; dlatego wycofał się z pełnienia urzędu biskupiego i wstąpił do klasztoru cystersów w Jędrzejowie. Biskup podkreślił, że po podjęciu posługi Biskupa Sandomierskiego wielokrotnie słyszał od starszych kapłanów i mieszkańców Sandomierza, iż Uroczystość Patrona Sandomierza jest wielkim Świętem w całym Mieście. Dodał również, iż z tych właśnie racji zaprosił na te Uroczystości Ojców Cystersów z Jędrzejowa, Wąchocka, Mogiły i ze Szczyrzyca. Referent zaznaczył, że i w tym roku, w niedzielę 9 paź-

dziernika, Sandomierz przeżywał doroczną Uroczystość ku Czczy swojego wielkiego Patrona – Błogosławionego Mistrza Wincentego. Biskup Andrzej Dziega zaakcentował fakt, iż dzisiejsze spotkanie jest okazją do przybliżenia tej wyjątkowej Postaci w dziejach całej Polski.

Po prezentacji wymienionych referatów odbyła się krótka dyskusja nad wybranymi tezami.

Oficjalnego zamknięcia sesji naukowej dokonał opat mogiński o. dr Piotr Chojnacki Ocist. Podziękował jeszcze raz wszystkim uczestnikom za tak liczne przybycie, zwrócił też uwagę na doniosłą, pełną skupienia atmosferę, jaka towarzyszyła uczestnikom podczas spotkań i dyskusji.

Uczestnicy w sympozjum byli zgodni, co do potrzeby kontynuacji rozmów nad życiem – dziełem i kultem Wincentego Kadłubka.

Organizatorzy przewidzieli, że materiały z konferencji zostaną wkrótce wydane drukiem w *Cistercium Mater Nostra*.

*

Warto także zaznaczyć, że kilka miesięcy wcześniej, w dniach 4–6 czerwca 2008 r. odbyła się w Warszawie, bliźniacza konferencja naukowa nt. *Nowe badania nad „Kroniką” biskupa Wincentego Kadłubka* – organizowana przez Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk w ramach 18 Spotkań Mediewistycznych. Pozwólmymy sobie w tym miejscu na wymienienie uczestników tejże *uczty intelektualnej*: Henryk Samsonowicz, *Sytuacja polityczna, w jakiej działał Wincenty*; Janusz Bieniak, *Jak Wincenty rozumiał i przedstawiał ustrój państwa polskiego*; Edward Skibiński, *Kryzysy władzy w Kronice Wincentego*; Przemysław Wiszewski, *Co z*

ta? Polska? Patria – Polonia w kronice Kadłubka; Janusz Sondel, *Wincenty zw. Kadłubkiem jako apologeta prawa rzymskiego*; Vratislav Vaniček, *Interpretace vztahů mezi Přemyslovci a Piastovci ve 12. století v kronice mistra Wincentyho (Kadłubka)*; Leszek P. Słupecki, *Krak i Wanda przed Kadłubkiem, w czasach Kadłubka, u Kadłubka i po Kadłubku*; Karol Kollinger, *Dla czego Mistrz Wincenty przemilczał kaźń Piotra Włostowica*; Antoni Czyż, *Duchowość i poglądy teologiczne Wincentego w świetle „Kroniki”*; Katarzyna Chmielewska, *Recepcja rzymskiej literatury antycznej w kronice Wincentego*; Dragos Calma, *Identyfikacja źródeł „Kroniki” przy pomocy programu Dramo*; Zenon Kałuża, *O lekturach filozoficznych Mistrza Wincentego*; Ryszard Grzesik, *Południowosłowiańskie wątki w małopolskiej tradycji historycznej XIII wieku*; Adam Krawiec, *Wyobrażenia geograficzne w kronice Wincentego*; Paweł Żmudzki, *Mistrz Wincenty jako interpretator Anonima zw. Gallem*; Wojciech Mrozowicz, *Czy Kadłubek był zrozumiały? O skrótach i uproszczeniach jego dzieła*; Jakub Z. Lichański, *Między tradycją a nowoczesnością: prologi do kronik Anonima zw. Gallem oraz Mistrza Wincentego. Analiza reto-*

ryczna; Piotr Bering, *Co Kadłubek mógł wiedzieć o teatrze?*; Bogdan W. Brzustowicz, *Realia kultury rycersko-dworskiej w kronice Mistrza Wincentego*; Marek Cetwiński i Jacek S. Matuszewski, *Metodologia wyrażania pożądanego koncepcji ustrojowej w „Kronice” Wincentego i jej współczesne implikacje*; Jacek Banaszkiewicz, *Narrator w przebraniu – o przedstawieniu pewnego epizodu w kronice Wincentego*; Adrien Quéret Podesta, *Funkcja „Listu Kolomana Węgierskiego” w kronice Wincentego*; Robert Bubczyk, *Wpływ pisarstwa Jana z Salisburys na kronikę Mistrza Wincentego na przykładzie wybranych fragmentów utworu (literacki „portret” Kazimierza Sprawiedliwego)*.

Seminarium stanowiło ważny wkład w upowszechnienie w Polsce badań nad *Kroniką Kadłubka*.

Interdyscyplinarność poruszanej problematyki sprawiła, że obrady były ciekawe, zaś dyskusja ożywiona. Ogromne zainteresowanie tematem konferencji, o czym świadczą m. in. liczba zgłoszonych wystąpień, inspirująca wymiana myśli (także w kulisach) dowodzą potrzeby organizowania podobnych spotkań w przyszłości.

NOTA O AUTORZE

Mgr Artur Lis, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Gospodarce w Stalowej Woli, Instytut Prawa, Katedra Historii Prawa. Kontakt: arturlis@op.pl, główne kierunki badań: historia prawa, mediewistyka, prawo kanonizacyjne, prawo administracyjne.